

YEREL KADIN POLİTİKALARI: KAMU-SİVİL TOPLUM İŞBİRLİĞİ VE KAZANIMLAR

Nevin Şenol

Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı Yöneticisi

1. GİRİŞ VE ÖZET

Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı (BMOP), Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çalışma Grubunun girişimi ile başlatılmıştır ve Kasım 2005'te uygulamaya konulmuştur. Programın resmi açılışı 7 Mart 2006 tarihinde yapılmıştır.

BMOP, Birleşmiş Milletler, hükümet, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve halk arasında bir ortaklıktır ve tüm ortaklar tarafından desteklenmiştir. Programın ulusal ortakları; İçişleri Bakanlığı, Sabancı Vakfı ile Sabancı Üniversitesi'dir. Kadın Adayları Destekleme Eğitim Derneği (KA-DER) Ankara Şubesi bir yıllık süre içinde, yerel kadın kuruluşlarının kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik faaliyetleri üstlenmiştir. Almanya, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İsveç, İsviçre, Kanada ve Norveç Büyükelçilikleri de Programa mali destek sağlamışlardır.

Başlangıçta iki yıllık bir proje olarak tasarlanan BMOP yerel ve ulusal ortakların talebi ve İçişleri Bakanlığı'nın uygun görüşü ile 31 Aralık 2009'a kadar iki defa uzatılmıştır.

2000'li yıllarına başında, Parlamento tarafından kabul edilen Yerel Yönetimler Reform Paketinin toplum kesimlerinin yerel kararlara katılımını öngörmesi, kadın-erkek eşitliğine ilişkin belli düzenlemeler içermesi, buna karşın, yerel yönetimlerde kadın-erkek eşitliğine yönelik bütüncül planların ve bunlara karşılık gelen kurumsal yapılanmaların bulunmayışı BMOP'un çıkış noktası olmuştur.

Kavramsal açıdan BMOP, Kahire Eylem Planı ve Pekin Eylem Platformu'nu da kapsayan bir dizi BM Dünya Konferansı sonuç belgelerinde ifadesini bulan insan hakları ilkeleri doğrultusunda tanımlanmıştır. Böylece, yerelden ulusal düzeye, tüm politika ve karar alma süreçlerine kadınların katılımını öngören bir güçlendirme modelini oluşturabilmiştir.

İnsan hakları ilkelerinin doğrudan, açık bir şekilde süreç ve sonuçlarına rehberlik ettiği BMOP bir güçlendirme modelidir. Bu nedenle de BMOP, BM Nüfus Fonu tarafından seçilen insan hakları temelli en iyi altı proje arasına girmiştir. En iyi altı projenin yer aldığı kitap, İnsan Hakları Bildirgesi'nin kabulünün 60. yılında, 2008'de NewYork'da kamuoyuna tanıtılmıştır.

BM Ortak Programı'nın hedef kitlesi, ulusal düzeydeki karar alıcıların yanı sıra İzmir, Kars, Nevşehir, Şanlıurfa, Trabzon ve Van Valiliği, Belediyesi, İl Özel İdaresi, kadın kuruluşları başta olmak üzere sivil toplum kuruluşları ve kent halkıdır. Program illeri, yerel yönetimlerin istekliliği, kapasitesi ve hazırlık ziyaretlerinde dile getirilen ihtiyaçlara göre belirlenmiştir. Bu şehirler, katılımcı, eşgüdümlü ve sektörler arası işbirliğine öncelik veren bir yaklaşımın benimsenmesi ile hizmetlerin nasıl geliştirilip çeşitlendirilebileceğini, kaynakların nasıl çoğaltılabileceğini ve kadınların ve kız çocuklarının yaşamlarının nasıl iyileştirilebileceğini göstermek üzere seçilmiştir.

BMOP kadın ve kız çocuklarının insan haklarının korunması ve güçlendirilmesi konusunda, Türkiye'de yerel düzeyde hayata geçirilen ve ilgili tüm ortakların içinde yer aldığı ilk projedir. BMOP'un dört yıllık uygulama

4. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu, 19-20 Kasım 2009, Ankara

sürecinde, İstanbul, Ankara ve altı ilde 35'i eğitim ve atölye çalışması olmak üzere, 77 toplantı gerçekleştirilmiştir. Tutulan kayıtlara göre, bu toplantılara 3420 kişi katılmıştır. BMOP'un günlük uygulamalarında doğrudan veya dolaylı yer alan yerel ortak sayısı 300 civarındadır. Ortak Program kapsamında uygulanan Sabancı Vakfı Hibe Programı ile desteklenen 34 proje aracılığı ile doğrudan ya da dolaylı yaklaşık 300 bin kişiye ulaşıldığı tahmin edilmektedir. Mor Sertifika Programı aracılığıyla ise 1313 lise öğretmenine ulaşılmıştır.

BMOP'un üstünde yükseldiği temel, kadın-erkek eşitliğinin hayata geçirilip izlenmesi gibi özel bir amacı olan Yerel Eşitlik Eylem Planları'nın (YEEP) hazırlanması ve uygulanmasıdır. YEEP'ler kadın erkek eşitliğini sağlamayı amaçlayan tematik planlardır. Doğası gereği, tematik planlar, tek bir kamu kurumunun planı olarak şekillendirilemezler, üniversite, sivil toplum ve özel sektör gibi diğer paydaşların sorumluluk almaları gereken alanları da kapsarlar. Bu nedenle, İzmir, Kars, Nevşehir, Şanlıurfa, Trabzon ve Van'da YEEP'lerin hazırlanma sürecinde ilk adım tarafların/katılımcıların belirlenmesi olmuştur. Çünkü, YEEP hazırlık sürecinin etkin katılımcıları aynı zamanda, YEEP'leri hayata geçirmeye muktedir temel aktörler olacaktır. Dolayısıyla, YEEP hazırlık sürecinin etkin katılımcıları valilikler ve belediyeler, kadın kuruluşları ve diğer sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, meslek kuruluşları ve özel sektördür.

Türkiye'de yerel düzeyde ilk çalışma olması, birbirinden çok farklı konuları ve beklentileri olan kesimlerin bir araya gelerek, her kesimin görüşlerinin ifade edilip çalışmalara yansıtıldığı ortak çalışma pratiğini öngörmesi nedeniyle, BMOP'un ihtiyaç duyduğu ilk çalışma, tarafların kapasitelerinin güçlendirilmesi olmuştur.

Bu ihtiyacı karşılamak üzere yerel yöneticiler ve kadın kuruluşlarına yönelik eğitim ve atölye çalışmaları yapılmıştır. Bu kapsamda, KA-DER Ankara Şubesi yerel kadın kuruluşlarıyla, BMOP ekibi ve danışmanları yerel yöneticilerle, toplumsal cinsiyet eşitliği ve yerel kadın sorunlarına ilişkin bir yerel perspektif geliştirilmesini hedefleyen eğitim ve atölye çalışmaları gerçekleştirmiş, her iki gruba ortaklaşa üç seri proje döngüsü yönetimi eğitimi verilmiştir. Daha sonra yine her iki gruba uluslararası uzmanların katılımıyla toplumsal cinsiyet duyarlı bütçe eğitimi verilmiştir. Söz konusu eğitim ve atölyeler ile stratejik planlara YEEP'leri yerleştirmeyi hedefleyen il çalışmalarında 1040 yerel ortak katılmıştır.

Yukarıda söz edilen eğitim ve atölye çalışmalarının çıktıları YEEP'lerin altyapısını oluşturmuş, 20-22 Aralık 2006 tarihleri arasında Ankara'da başlatılan YEEP hazırlık süreci, illerde bir yılı aşkın sürede bir dizi çalışmayla olgunlaştırılmıştır. Daha sonra yapılan il ziyaretlerinde, Vali ve Belediye Başkanlarına bu çalışmalar sunulmuş ve onayları alınmıştır. YEEP'ler, Ocak 2008'den itibaren tüm illerde Belediye ve İl Genel Meclislerinin onayına sunulmuş ve kabul edilmişlerdir.

BMOP'un temel aracı olan YEEP'lerin amacı, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısını yerel yönetim ve yerel siyasete yerleştirmektir. Bunu gerçekleştirmek için YEEP'ler, kadınların yerel karar mekanizmalarına katılımlarını artırıcı, kadınların gündelik yaşamlarını kolaylaştırıcı ilkeler, bu ilkelerin hayata geçirilmesini sağlayacak hizmet modelleri ve bu çalışmaları koordine edecek kurumsal ögeler içermek zorundadır. Bu bağlamda, YEEP'ler; yerel karar mekanizmalarına katılım, kentsel hizmetler, kadına yönelik şiddet, ekonomik güçlenme ve çalışma hayatı, eğitim ve sağlık hizmetleri, göç ve yoksulluk ve zihniyet değişikliği ve farkındalık yaratma başlıkları altında hazırlanmıştır. Her ilde kurulan YEEP koordinasyon/izleme komiteleri (YEEPKOM) de uygulamanın koordinasyonunu sağlamıştır. Uygulama sürecinde bu komiteler, il koordinasyon kurullarına daha sonra da il kadın hakları koordinasyon kurullarına dönüştürülmüştür.

YEEP'lerin yerel eşitlik politikaları olarak tanımlanmasını sağlayan iki özelliğinden biri, kadınların güçlenmesini ve kentin kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasi hayatına katılımının önündeki engelleri kaldırmayı hedeflemesidir. Diğeri ise, kamu ve sivil toplum işbirliği ile çalışan, toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesine yer veren yerel hizmet modeli ve yerel kaynak tahsisini öngörmesidir. Bu noktadan hareketle, üç Program kentinde il özel idaresi ve belediye

stratejik planlarına, bir ilde de il özel idaresi stratejik planına YEER'lerin ilke ve hedefleri yerleştirilmiştir. Stratejik planını 2010 veya 2011'de yenileyecek diğer iki il de bu konudaki taahhütlerine sadık kalacaklarını beyan etmiştir.

BMOP kapsamında, YEER'lerin uygulanmasını desteklemek üzere Sabancı Vakfı Hibe Programı başlatılmıştır. 2007-2009 döneminde uygulanan Hibe Programı yerel yönetimler, kadın kuruluşları ortaklığını önceleyen ve YEER ilke ve hedefleri ile örtüşen beşi üniversite olmak üzere 18 kamu ve 16 kadın kuruluşu projesini desteklemiştir. Hibe Programından, kadın istihdamını artırmayı hedefleyen projeden kadınların yerel siyasete katılımını artırmayı hedefleyen projeye kadar toplumsal cinsiyet eşitliğini farklı boyutlarıyla irdeleyen projeler yararlanmıştır. 2007 ve 2008 yılında, Trabzon ve Nevşehir'de yapılan Hibe Programı Deneyim Paylaşım toplantıları proje uygulayıcısı yerel ortaklar için güçlendirici bir platform olmuştur. Hibe Programı yoluyla doğrudan ve dolaylı olarak altı ilde 300 bin kişiye ulaşıldığı tahmin edilmektedir. Diğer taraftan Hibe Programı, yerel ortakların BMOP'a ilgisini canlı tutmaya önemli oranda katkı sağlamıştır.

BMOP, altı ilde kamu görevlilerinin toplumsal cinsiyet konusundaki farkındalıkları kadar, belde halkının farkındalığını artırmaya yönelik olarak da çaba sarf etmiştir. Sabancı Üniversitesi tarafından 2007'den başlayarak uygulanan Mor Sertifika Programı lise öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığını artırmaya odaklanmış, Program kanalıyla 1313 lise öğretmenine ulaşılmış ve 153 öğretmen Mor Sertifika almaya hak kazanmıştır.

Altı ildeki lise öğrencilerine yönelik Kadın Dostu Kent Kompozisyon Yarışması ve ulusal düzeyde üniversitelerin ilgili bölümlerinde okuyan öğrencilere yönelik Kadın Dostu Mekânlar Kentsel Tasarım Öğrenci Yarışması konu hakkında farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmalardır.

BMOP'a ilişkin haberler, oluşturulan İngilizce ve Türkçe web sayfası (www.bmkadinhaklari.org ve www.protectingwomen.org) aracılığı ile duyurulmuştur.

BMOP'a ilişkin ulusal düzeyde 150 gazete haberi çıkmıştır. Yerel gazete ve internet gazetelerinde çıkan haberlerin sayısı ise yaklaşık 700'dür.

Ortak Program kapsamında, KA-DER Ankara tarafından yayımlanmış dört kitap dâhil 18 kitap ve kitapçık; 15 poster; 6 il broşürü; sürekli yenilenen iki dilde bilgi notu, biri özel sayı olmak üzere, 13 Bülten yayımlanmıştır.

2. KADIN KURULUŞLARININ BMOP UYGULAMASINDA BELİRLEYİCİ ROLÜ

Kadın-erkek eşitliği alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarının ve derneklerin eşitliği savunma, bununla ilgili kurum ve kuruluşlarla başarılı etkileşim sağlama ve kadın ve kız çocuklarının konumlarını güçlendirme kapasitelerinin geliştirilmesi BMOP'un dört hedefinden biridir.

Bu kapsamda aşağıdaki çalışmalar gerçekleştirilmiştir;

2.1. Kadın Kuruluşlarına Ekipman Desteği

BMOP'un temel hedeflerden biri yerel kadın kuruluşlarının güçlendirilmesidir. Bu kavrayışla, ilk aşamada 16 kadın kuruluşuna bilgisayar ve internet bağlantısı desteği verilmiştir.

Kadın kuruluşlarının ihtiyaç sıralamasına göre kendi aralarında seçtikleri 16 kadın kuruluşu ekipman desteğinden yararlanmıştır. Söz konusu altyapı desteğinin verilmesini takiben oluşturulan iletişim ağı verelsiyasettekadınlar@yahogroups.com kadın kuruluşlarının kendi aralarında haberleşmelerini kolaylaştırmış, güçlendirici bir araç haline gelmiştir. İletişim ağından 130 üye yararlanmıştır.

2.2. Kadın Kuruluşlarıyla Eğitim ve Atölye Çalışması

KA-DER Ankara yerel siyaset çalışma grubunun 2006 yılında altı ilin yerel kadın kuruluşlarıyla yaptığı atölye çalışmasının amacı, kadın kuruluşlarının yerel sorunlara ilişkin farkındalıklarını artırmak; kadın sorunlarına ilişkin yerel bir perspektif geliştirilmesine zemin hazırlamak; kadın kuruluşlarının güçlerini ve zaafalarını görmelerine yardımcı olmak; kadın kuruluşlarının yerel yönetimlere ilişkin yasal düzenlemeler hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamak; kadın kuruluşlarının yerel sorunların çözümünde aktif paydaşlar olarak nasıl yer alabileceklerine ilişkin bir model çalışmasının zeminini hazırlamaktır. Atölye çalışmalarını takiben KA-DER, beş ilde raporlama çalışması da gerçekleştirmiştir. Bu iki çalışmaya toplam 283 kadın kuruluşu temsilcisi katılmıştır.

İlaveten, kadın kuruluşları yerel yöneticilerle birlikte proje yönetimi döngüsü eğitimi almışlar; toplumsal cinsiyet duyarlı bütçeleme eğitim ve atölye çalışmasına yerel yöneticilerle birlikte katılmışlardır. Altı ilden Sabancı Vakfı Hibe Programı yararlanıcısı kadın kuruluşları (16) Ankara'da 6-7 Eylül 2008'de, Trabzon'da 23 Ekim 2008'de ve Nevşehir'de 26-27 Ekim 2009'da proje yönetimi ve uygulamasına yönelik üç set kısa eğitim almışlardır.

Ekipman desteği alan, eğitim ve atölye çalışmalarının yanı sıra YEEP hazırlık grupları çalışmalarında yerel yöneticilerle eşit bir biçimde yer alan kadın kuruluşları süreçten güçlenerek çıkmışlardır. Kadın kuruluşları, toplumsal cinsiyet duyarlı bütçe atölye çalışmalarına ve stratejik plan hazırlık çalışmalarına yerel yöneticilerle birlikte katılarak, kaynak dağılımına ilişkin karar süreçlerinde yer almaya yönelik bilgi ve deneyim elde etmişlerdir. BMOP uygulama süreci oluşturduğu kalıcı ortaklık platformları yoluyla gerek kadın kuruluşlarının birbirleriyle gerekse yerel yöneticilerle olan iletişimini güçlendirmiştir. Kadın kuruluşlarının illerinde faaliyet gösteren üniversitelerle ilişkileri de gelişmiştir. Yerel meclislerin çalışmalarını izlemek amacıyla oluşturdukları platform, komisyon ve benzeri yapılanmalar, yerel meclislerde oluşturulan Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonları kadın kuruluşlarının yerel siyasi karar alma süreçleri hakkında bilgi edinerek güçlenmelerini ve sürece müdahale edebilmelerini sağlamıştır.

BMOP kapsamında, ulusal ve yerel kadın kuruluşları arasındaki bağlantıları güçlendirmeye yönelik çalışmalar da yapılmış böylece ulusal kadın kuruluşları altı ilde gerçekleştirilen uygulamaları öğrenme olanağı bulmuş, diğer taraftan yerel kadın kuruluşları ulusal kadın gündemi konusunda güncel bilgi edinme olanağı edinmişlerdir.

2.3. Kadın Kuruluşlarının Yerel Kararlara Katılım Yollarının Artması

YEER'lerin uygulanması, hem yerel kadın kuruluşlarının topyekûn güçlenmesi için uygun bir ortam sağlamış hem de öngördüğü kurumsal yapılanmalar nedeniyle kadınların ve kadın kuruluşlarının yerel karar alma süreçlerinde daha çok yer almalarını sağlamıştır. Örneğin, kadın kuruluşları, ilde toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik çalışmaların başlatılması ve koordinasyonundan sorumlu il kadın hakları koordinasyon kurullarının doğal üyeleridir. Kadın kuruluşları yerel meclisleri izleme platformları/grupları aracılığı ile de yerel kararları izleyip denetleyebilmektedir. Kadın kuruluşları ayrıca Belediye ve İl Genel Meclislerinde Oluşturulan Kadın Erkek Eşitliği Komisyonları aracılığı ile kadın-erkek eşitliği konusunu kent gündeminde tutabilmektedir. Bunun yanı sıra, kadınlar kent konseyi kadın meclisleri aracılığı ile de yerel kararlar hakkında söz söyleyebilmektedir. Hepsinden önemlisi, BMOP uygulama sürecinin, kadın kuruluşlarının kendi arasında, yerel yönetimler ile diğer sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerle iletişimi ve işbirliğini geliştirmesidir. BMOP uygulama sürecinde illerde oluşan uygun ortam nedeniyle 17 yeni kadın kuruluşu faaliyete geçmiştir.

BMOP kapsamında uygulanan Sabancı Vakfı Hibe Programı da kadın kuruluşlarını güçlendirmiştir. Program kapsamında 16 kadın kuruluşu projesi uygulanmıştır. Kadın kuruluşları Programdan edindikleri deneyimlerle diğer fon kaynaklarına başvurma yolunu daha fazla kullanmaya başlamışlardır.

3. KADIN KURULUŞLARI-YEREL YÖNETİMLER İŞBİRLİĞİ

BMOP uygulamaları kapsamında kadın kuruluşları ile yerel yönetimler işbirliğinin ilk adımlarından biri önemli günlerin birlikte kutlanması olmuştur. 8 Mart 2008 Dünya Kadınlar Günü, 25 Kasım Kadınlara Yönelik Şiddetle Mücadele Günü gibi özel günlerdeki etkinlikler, tüm Program illerinde Valilik birimleri, Belediyeler ve üniversite işbirliğiyle gerçekleştirilmeye başlanmıştır.

Kadın kuruluşları ile yerel yönetimler arasındaki iletişim güçlendikçe işbirlikleri farklı biçimler almaya başlamıştır. **Nevşehir** YEOP'in Kentsel Hizmetler başlığı altında öngörüldüğü gibi kentsel hizmetlerin mahalle ölçeğinde verilmesi ve yaygınlaştırılmasına dair maddenin hayata geçirilmesinin ilk adımı olarak 16 Ekim 2009 tarihinde Nevşehir Kadın Platformu ile Cumhuriyet ve Memişbey Muhtarlıkları arasında işbirliği protokolü imzalanmıştır. Üç ay sürecek olan pilot çalışma, mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek, mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek, Belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği yapmak gibi alanları kapsamaktadır. Bu çalışma ile pilot çalışma içerisinde oluşturulan mahalle birimleri modelinin diğer mahallerde de uygulanması hedeflenmektedir.

Şanlıurfa'da BMOP, kadın kuruluşları ile yerel yönetimler arasındaki diyalog ve işbirliği sürecini olumlu yönde etkilemiştir. Kurumlar BMOP ile birlikte çalışma pratiği kazanmışlardır. Bunun bir örneği, İl Genel Meclisi ve kadın kuruluşlarının ortaklaşa çalışmaları olmuştur. 25 Kasım 2009 tarihinde İl Genel Meclisi Başkanlığı ve kadın kuruluşları ortaklaşa bir panel düzenlemiş, panelde, kadın ve kız çocuklarına yönelik olarak sunulması gereken hizmetler tartışılarak geliştirilen öneriler Meclis gündemine alınmıştır.

Trabzon İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile Trabzon Kadın Platformu arasında "Kadının Güçlendirilmesi ve Vatandaşlık Eğitimi" işbirliği protokolü imzalanmıştır. Protokol, Trabzon Kadın Platformu dâhil tüm sivil toplum kuruluşları gönüllüleri tarafından kadınlara toplumsal cinsiyet, kadının insan hakları, genel ve yerel yönetimle iletişim becerileri ve benzeri konulu eğitimlerin verilmesini öngörmektedir. Ayrıca, Vali Yardımcıları ve ilgili müdürlüklerle gerçekleştirilen görüşmeler sonucu, kadın kuruluşlarının kent politikalarının oluşumunda etkili olan Komisyonlarda temsil edilmesine yönelik karar çıkartılmıştır. Yönetmeliklerin katılıma olanak sağladığı Komisyonlarda kadın kuruluşları temsil edilmeye başlanmıştır.

Van'da kadınların mahalleyi ilgilendiren kararlara katılımını ve yerel hizmetlere erişimini kolaylaştırmak için, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü koordinasyonunda 28 mahallede mahalle komiteleri kurulmuştur. Her bir mahalle komitesi, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü personeli bir sosyolog, mahalledeki sağlık ocağında görevli bir ebe veya hemşire, mahalle muhtarı, mahalledeki ilk veya ortaöğretim kurumlarında görevli bir kadın öğretmen ve bir kadın kuruluşu temsilcisinden oluşmaktadır. Komite çalışmalarına gönüllü mahalleli kadınların da davet edilmesi planlanmaktadır.

4. YEREL SEÇİM SÜRECİNDE KADIN KURULUŞLARININ ÇALIŞMALARI

2009 Yerel Seçimleri sürecinde BMOP Program Yöneticisi, İzmir, Kars, Nevşehir, Şanlıurfa, Trabzon ve Van'a giderek İl Koordinatörleri ile birlikte tüm siyasi partilerin belediye başkan adaylarına ziyaretlerde bulunmuştur. Adaylarla yapılan görüşmelerde, seçilmeleri halinde yürütülecek projelere ve izlenecek politikalara toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin yerleştirilmesi ve hazırlanacak stratejik planlara eşitlik ilkesinin dâhil edilmesi yönünde destek alınmıştır.

2009 Yerel Seçimleri sürecinde **Şanlıurfa**'daki kadın kuruluşları, kadınların yerel siyasete katılımı ve kadın dostu kentsel hizmetler konusunda lobi faaliyetleri ve savunuculuk çalışmaları başlattılar. Bu kapsamda, her hafta düzenli olarak milletvekilleri, siyasi partiler, belediye başkan adayları ve muhtar adayları ile görüşmeler yapmışlardır. Bağımsız kadınların da Kent Konseyi Kadın Meclisi toplantı salonunda yapılan çalışmalara katılması ve başkan adaylarının izleyecekleri kent politikalarına yönelik sorular sorması, önemli gelişmeler arasında yer almıştır. Kadın kuruluşlarının ve bağımsız kadınların yaptığı bu çalışmalar sonunda, belediye başkan adaylarının kadınlar tarafından sunulan önerilere projeleri arasında yer verdikleri görülmüştür. Ayrıca, bu süreçte Şanlıurfa'da bir siyasi parti tarafından kadın belediye başkan adayına yer verilmesi, kadınların yerel karar mekanizmalarına katılımı yönünde atılan önemli bir adım olmuştur.

İzmir'deki kadın kuruluşları da 2009 Yerel Seçimleri öncesinde kadınların listelerde seçilebilir yerlere getirilmesi için yoğun çalışmalar yürütmüş; siyasi partileri ziyaret etmişlerdir. Kadın kuruluşları, listelerde kadın adayların yerlerini saptayarak basına duyurmuşlardır. Düzenledikleri basın toplantılarında ve belediye başkan adaylarına yaptıkları ziyaretlerde İzmir YEEP'te yer alan başlıklara dikkat çekerek taleplerini dile getirmişlerdir.

Kars'ta yürütülen yerel seçim çalışmalarında, Sabancı Vakfı 2007 Yılı Hibe Programı kapsamında Kars Valiliği Mahalli İdareler Müdürlüğü tarafından uygulanan "Yerel Yönetimlerde Kadın" isimli proje önemli rol oynamıştır. Kars'ta yaşayan kadınların yerel karar alma mekanizmalarına katılmalarını arttırmayı amaçlayan projeye iki kadın mahalle muhtarı dâhil toplam 58 kadın katılmıştır. Tüm katılımcılar, anayasal haklar, Siyasi Partiler Kanunu, seçme ve seçilme hakkı, yerel yönetim tanımına giren kurumların görev ve sorumluluk alanları, köy ve mahalle muhtarlıkları, siyasette kadın kotası, lobicilik ve kampanya yönetimi gibi konularda ilçe Kaymakamları ve akademisyenler tarafından verilen eğitimleri tamamlayarak sertifika almışlardır. Katılımcılar arasında, 2009 yerel seçimlerinde yerel meclis üyeliğine ve mahalle muhtarlığına adaylığını koyan toplam dört kadın bulunurken, bunlardan hâlihazırda mahalle muhtarı olan ikisi yeniden muhtar olarak seçilmiştir.

Nevşehir'de, Yerel Seçim çalışmaları sürecinde 26 Şubat 2009 tarihinde Türk Kadınlar Birliği Nevşehir Şubesi ve Konrad-Adenauer-Stiftung Vakfı tarafından ortaklaşa düzenlenen "Kadın ve Siyaset" konulu panelde, yerel meclislere ve muhtarlıklara aday olan kadınlar tanıtılmıştır. Nevşehir Kadın Platformu ise yerel seçimler öncesinde Belediye başkan adaylarını tek tek ziyaret ederek hazırladıkları bildiriye kendilerine iletmış ve yerel yönetimlerden beklentilerini aktararak seçim sonrasında da yapılacak çalışmaların takipçisi olacaklarını ifade etmişlerdir.

2009 Yerel Seçimleri sürecinde **Trabzon**'da "40 Mahalle 40 Kadın Muhtar" isimli bir kampanya yürütülerek yerel seçimlere kadın katılımının artırılması amaçlanmıştır. Kampanyanın hazırlık sürecinde, kadın kuruluşları bir araya gelerek, çalışma planı çıkarmış ve kampanya faaliyetlerini belirlemişlerdir. Kampanya, proje konusunda deneyimli bir dernek tarafından projelendirilmiş ve fon sağlanmıştır. Öncelikle, kadın kuruluşlarında gönüllü olarak çalışan kadınlara eğitici eğitimi verilmiş. Daha sonra, KA-DER Trabzon Temsilciliği tarafından sağlanan dokümanlar ve katkılarla, eğitim çalışmaları tamamlanmıştır. Ardından, mahallelerde toplumsal cinsiyet eşitliği ve vatandaşlık haklarına yönelik eğitimler verilmiştir. Daha sonraki aşamalarda ise muhtar adayları belirlenerek, kendilerine yönelik özel eğitimler gerçekleştirilmiştir. Belirlenen 12 muhtar adayından bazıları o kadar güçlü bir çıkış yapmıştır ki erkek muhtar adayları, kadın adaya karşı birleşmek zorunda kalmıştır.

Van'daki kadın kuruluşları, 2009 Yerel Seçimleri öncesinde Van merkezde Cumhuriyet ve Vali Mithat Bey Mahallelerinin kadın muhtar adaylarıyla bir yemekte buluşarak kadın adaylara desteklerini beyan etmişlerdir. 2009 Yerel Seçimlerinde, Van'da ilk kez bir merkez mahalle muhtarlığına bir kadın aday seçilmiştir. Aynı zamanda

seçimlerde Van merkez ve ilçelerinde seçilen tek kadın muhtar olan Cumhuriyet Mahallesi muhtarına, muhtarlık bürosunu kurması için, Van Kadın Derneğinin girişimiyle çeşitli sponsorlar tarafından inşaat malzemesi hibe edilmesi sağlanmıştır.

5. KADIN PLATFORMLARI, KADIN DAYANIŞMASI VE İŞBİRLİKLERİ

BMOP'un başlangıcında **Trabzon**'da dört kadın kuruluşu faaliyet göstermekteydi. Programın sonunda ise bu sayı 11'e yükselmiştir. Program kapsamında gerçekleştirilen farkındalık çalışmaları, eğitimler ve özellikle Trabzon YEOP'un hazırlanması süreci kadın kuruluşlarının güçlenmelerine ve birlikte çalışma pratiği geliştirmelerine katkı sağlamıştır. Kadın kuruluşları tarafından daha hızlı çalışabilmek, kentteki çalışmalardan haberdar olabilmek amacıyla "trabzonkadinplatformu@googlegroups.com" isimli bir e-grup oluşturulmuştur. Oldukça aktif olan bu e-gruba kadın kuruluşlarının üyelerinin yanında örgütlü olmayan, fakat yürütülen çalışmalardan haberdar olmak isteyen kadınlar da üye olmuştur. Kadın kuruluşları, bu süreçte birbirleriyle olduğu kadar yerel yönetimlerle de birlikte çalışma deneyimi kazanmışlardır. Çalışmalar esnasında daha etkili olabilmek ve seslerini duyurabilmek amacıyla platform oluşturma ihtiyacı hissedilmiştir. Platform oluşturma fikri 2009 Yerel Seçimleri öncesi başlatılan "40 Mahalle 40 Kadın Muhtar" kampanyasının yürütülmesi sırasında ortaya çıkmıştır. Platform, daha sonra İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile kadınlara vatandaşlık eğitimlerinin verilmesini içeren ortaklık protokolü imzalanmıştır. Gittikçe daha etkin hale gelen platformun tanımı, görevi ve işleyişine dair netlik olmaması çalışmaları zorlaştırmaya başlaması üzerine, sorunların giderilmesi amacıyla BMOP Trabzon İl Koordinatörlüğü'nün desteği ile Sivil Toplum Geliştirme Merkezi'nden (STGM) platform çalışmaları için destek istenmiş, STGM uzmanları, Trabzon'a gelerek kadın kuruluşları ile ikişer günlük iki eğitim gerçekleştirmiştir. Eğitimler sonucu Trabzon Kadın Platformu kimlik kartı çıkartılmış, bir yıllık dönemlerle görev yapmak üzere platform sözcüsü, platform sekreteri ve her dernekten bir kişinin katılımıyla oluşturulan yönetim kurulu belirlenmiştir. Platformun kısa vadeli hedefi stratejik planlara toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifini yerleştirmek olarak tanımlanmıştır. Platform, planlı bir çalışma sonucu ilk hedefini başarı ile gerçekleştirmiştir. Bu başarı platform üyesi tüm kadın kuruluşları için önemli bir motivasyon kaynağı olmuştur.

İzmir'de BMOP çalışmaları başladıktan sonra Kadın Yazarlar Derneği kurulmuştur. Ayrıca pek çok kadın kuruluşu e-grup kurarak düzenledikleri kampanyalar hakkında duyuru yapabilir ve ortak eylemler örgütleyebilir hale gelmişlerdir. Kadına yönelik şiddete karşı oluşturulan Şiddete Karşı Kadın Koordinasyonu İzmir'de kadın dayanışmasının en önemli örneklerinden birini oluşturmuştur. Kadın örgütlenmesinin başka bir örneği de, bünyesinde 35 kadın kuruluşunu barındıran ve iki yılda bir değişen dönem sözcülüğü yönetimiyle çalışan İzmir Kadın Kuruluşları Birliği (İKKB) olmuştur.

BMOP Kars İl Koordinatörlüğü'nün desteği ile **Kars**'ta iki yeni kadın kuruluşu faaliyete geçmiştir. 2007 yılında kurulan Karslı Girişimci Kadınlar Derneği (KAGİKADER) kadın istihdamı alanında projeler yürütürken, yine 2007 yılında kurulan Kars Kültürünü Tanıtma ve Kadın Girişimciler Derneği el sanatları alanında kurslar açarak kadınlara yönelik çalışmalar yapmaktadır. Kadın kuruluşları oluşturdukları e-grup aracılığı ile haberleşerek ortak etkinlikler düzenlemektedir.

Nevşehir'de ise kadınların Yerel Seçimlerde oy kullanma, seçme ve seçilme haklarını almalarının 78. yıldönümünde, Nevşehirli kadın kuruluşları bir basın bildirisi yayımlayarak, hem güne dikkat çekmişler hem de Nevşehir Kadın Platformu'nu kurduklarını duyurmuşlardır. Önemli günlerde etkinlikler düzenleyerek çalışmalarını sürdüren Nevşehir Kadın Platformu, 2009 yılının Ekim ayında mahalle birimlerinin kurulması için iki mahalle muhtarlığı ile işbirliği protokolü imzalayarak pilot çalışma başlatmıştır. Bunun yanında, 2009 yılının Kasım ayında

4. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu, 19-20 Kasım 2009, Ankara

Nevşehir Kadın Platformu tarafından İl Genel Meclisi'ne verilen bir dilekçe ile İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'ne bağlı olarak çalışan Aile Danışma Merkezi'nde görev yapan iki psikologun başka bir ile atanmaları nedeniyle boşalan kadrolar için norm kadro tahsisi talep edilmiştir. Platform, ayrıca 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü etkinlikleri için 10 kurum ve kuruluşla protokol imzalamıştır.

Şanlıurfa'da BMOP, kadın kuruluşlarını hem nitelik hem nicelik açısından güçlendiren bir süreç olmuştur. BMOP sürecinde yeni kurulan kadın kuruluşları arasında Kadın Aile Eğitim Kültür Yardımlaşma Derneği, Şanlıurfa Girişimci İş Kadınları Derneği ve GAP Kadın Aile Eğitim Kültür Derneği yer almıştır. BMOP ayrıca kadın kuruluşlarının kendi aralarındaki iletişim ve işbirliğini artırırken Kent Konseyi Kadın Meclisi'nin de bu süreçten olumlu bir biçimde etkilenmesine aracı olmuştur.

BMOP'un **Van**'da kadınların güçlendirilmesi ve kadın-erkek eşitliğinin geliştirilmesine yönelik olarak yarattığı ivme, 2007'de Van merkezde üç yeni kadın kuruluşunun kurulmasına olanak sağlamıştır. BMOP kapsamında Van merkezde birlikte çalışılan kadın kuruluşları, kendi aralarındaki iletişim ve işbirliğini geliştirmek için 2008 yılında "Van Kadın Dayanışma" adlı bir e-grup oluşturmuştur. Kadın kuruluşları üyeleri, hem kurumsal hem bireysel olarak bu e-gruba üye olabiliyor ve kadın kuruluşlarının tüm ortak etkinliklerinin hazırlıkları ve duyuruları bu e-grup üzerinden gerçekleştirmektedir. E-grubun hali hazırda 15 üyesi bulunmaktadır.

BMOP, Van'daki kadın kuruluşlarının birbirleriyle ve kamu kurum ve kuruluşlarıyla diyalog ve ortak çalışma deneyimlerini arttırmalarına da olanak sağlamıştır. BMOP Sabancı Vakfı 2008 Yılı Hibe Programı yararlanıcısı Yaka Kadın Kooperatifi ile BMOP Sabancı Vakfı 2009 Yılı Hibe Programı yararlanıcısı Mavi Göl Kadın Derneği, ortak bir büro kiralayarak çalışmalarını bu büroda işbirliği içinde sürdürme kararı almışlardır. Kadın kuruluşları temsilcileri, 14 Mayıs 2008 tarihinde Van Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı'nı ziyaret ederek, kuruluşlarının çalışmalarını aktarmışlardır. 7 Kasım 2008'de ise Van'ın kadın milletvekilinden biri ile Van Valiliği'nde bir araya gelerek kendisine Van YEEP'i anlatıp ve YEEP'in hayata geçirilmesi için desteğini istemişlerdir.

6. KADIN KURULUŞLARIYLA ÇALIŞMALAR ve ÖĞRENİLEN DERSLER

BMOP kapsamında, İzmir kadın kuruluşlarının oluşturduğu platformlardaki kadın örgütleri de dahil edildiğinde altı ilde 60 civarında yerel kadın kuruluşu ile çalışıldığı söylenebilir.

Bu çalışmalardan aşağıdaki sonuçların çıkarılması mümkündür;

Kadınlar yerel karar mekanizmasında yer alamamaktadır. 2009 Yerel Seçim sonuçlarına göre, 81 ilde sadece iki kadın belediye başkanı görev yapmaktadır. İlçe belediye başkanları dâhil kadın belediye başkanı sayısı 17'dir. Kadınlar, il genel meclislerinde yüzde 3,3 oranında belediye meclislerinde 4,2 oranında temsil edilmektedirler. Ulusal düzeyde alınacak önlemlerle özellikle kota uygulamalarıyla yerel meclislerde kadınların sayısının artırılması gerekir. Diğer taraftan, yerel yönetimler personel alımlarında kadınlar lehine gönüllü kotalar uygulayabilir.

BMOP uygulamasında olduğu gibi, kamuda eşitsizlik sorunun çözümünde kadın kuruluşlarının eşit ortak olarak görülmesine yönelik bir farkındalık yaratılmasının, kadın kuruluşlarının örgütlenme çabasına destek olacağı düşünülmektedir.

4. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu, 19-20 Kasım 2009, Ankara

Yine BMOP uygulanmasında olduğu gibi, kadınların kentin karar alma süreçlerine katılımını teşvik eden il kadın hakları koordinasyon kurulları, yerel meclislerde kadın erkek eşitliği komisyonları ve benzeri yapıların oluşturulması, kadın kuruluşlarının güçlenmesine ve yeni kadın kuruluşlarının kurulmasına katkıda bulunmaktadır.

Hiç kuşku yok ki, yerel kadın kuruluşlarının çalışmalarında karşılaştıkları en büyük güçlük, aidat gelirleriyle, ofis kirası, telefon, elektrik, su gibi sabit giderlerini karşılayamamalarıdır. Yerel yöneticilerin tercihleri ve farkındalık düzeylerine göre, kadın kuruluşlarının ofis ve sabit giderlerine katkı vermekte veya vermemektedir. Oysa kentin nüfusunun yarısını oluşturan ancak yerel karar süreçlerinde yer alamayan kadınları temsil eden sivil toplumun gelişmesine destek verilmelidir ve bu destek yerel yönetimlerin tercihlerine bırakılmamalıdır. Konunun kamunun sorumluluğu olarak görülmesini sağlayacak önlemler alınmalıdır. Yerel yöneticilere yönelik farkındalık artırma çalışmalarının çoğaltılması ve yaygınlaştırılması da bu kapsamda destekleyici bir politika olacaktır.

Yerelde kadın kuruluşların büyük bir bölümünün kapasite sorunu vardır. Sorun, sadece mali olanakların kısıtlılığı değildir. Bu kuruluşlar, insan kaynakları açısından da zengin değildirler. Ayrıca mevcut değer sistemi kadınların bu tip çalışmalar yapmasını desteklememektedir. Bu nedenle, yerel kadın kuruluşlarına kapasite artırımı konusunda uzun bir süre ve kesintisiz destek verilmelidir. Yerel yönetimler, hiç olmazsa mali kaynak sorununa çözüm olarak ofis sağlama vb. tedbirlerle kadın kuruluşlarına destek olmalıdır.

Kadın kuruluşlarının küçük hibelerle desteklenmesi de önemli bir teşvik unsurudur. Ancak bu konuda dikkatli olmak gerekir. Çünkü projeciliğin, kadın kuruluşlarının hak savunusu ve hakların genişletilmesine yönelik ana çalışma alanlarını gölgeleme olasılığı bulunmaktadır.

Hepsinden önemlisi, kadın kuruluşlarının kendilerine yönelik algılarını değiştirecek çalışmaların yapılmasıdır. BMOP bu kapsamda birçok çalışma yürütmüştür. Başlangıçta, kendi görevlerini kamunun yetişemediği yerlere yetiştirme olarak gören bazı kadın kuruluşları süreç içinde hak savunuculuğu konusunda güçlenmişlerdir.